

DISSERTATIO³

ACADEMICA
DE FEBRE,

CUJUS VERITATEM, DEO DUCE ET
Auspice Dei-parâ , in Augustissimo Monspeliensi
Apollinis Fano propugnabit ab horâ octavâ ad me-
ridiem, die mensis Februarii anni 1728.
LUDOVICUS-JOSEPHUS BOUCHET Bisuntinus,
Artium Liberalium Magister, jam dudùm Medicinæ
Alumnus & Universitatis Consiliarius.

P R Æ S I D E

ILLUSTRISSIMO VIRO

D. D. JACOBO LAZERME,
Regis Consiliario & Medico, nec non in almâ Monspeliensium Medicorum Academiâ Professore Regio dignissimo.

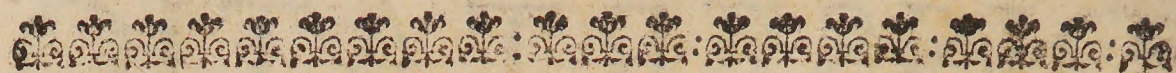
Ad primam Apollinarem Lauream consequendam.

M O N S P E L I I,

apud FRANCISCUM ROCHARD, Regis, Præfec-
turæ, & Universitatis Typographum unicum.

M. DCC. XXVIII.

DISPUTATURI

PROFESSORES REGII.

R. D. Franciscus Chicoyneau, *Cancel-
larius & Judex.*

R. D. Joannes Bezac, *Decanus.*

R. D. Petrus Chirac, *Serenissimi Aurelia-
nensium Ducis Archiater.*

R. D. Antonius Deidier, *Sti. Michaëlis
Eques.*

R. D. Petrus Rideux.

R. D. Antonius Magnol.

R. D. Joannes Astruc.

R. D. Henricus Haguenot.

R. D. Franciscus Chicoyneau, *Filius,
Patris Coadjutor.*

R. D. Gerardus Fitzgerald.

DOCTORES ORDINARII.

M. Thomas Palmié.

M. Jacobus Maurice de Clerguemort.

M. Marcus-Antonius Dumollin.

M. Petrus Rivet de la Maison-neuve.

M. Joannes-Baptista Teyssier.

M. Petrus Lample.

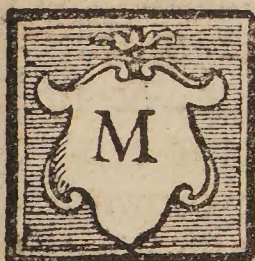

DISSERTATIO

ACADEMICA

DE FEBRE.

PROOEMIUM.

IRUM fanè Febrem, frequentissimum morbum, inflammationis, plurimumque morborum individuum comitem, mortis, & soepè sanationis optimam causam, adeò obscure notam fuisse, ut quæ sit Febris

essentia, ex antiquorum scriptis inferre arduum planè sit.

Ex hac obscurâ Febris notitiâ tot ortæ controversiæ, tot veterum opiniones quas hîc recensere tædiosum ac inutile foret, hoc tantùm notare volumus, ignotam priscis medicinæ temporibus sanguinis circulationem obscuram Febris notitiam reddidisse; tantus enim est Febrem inter & sanguinis circulationem nexus, ut istius ignorantia alterius obscuritatem importet: Quapropter ut quid certius in re præsentî proferamus, rejectis tum veterum opinionibus, cum neotericorum fermentis sine quibus Febris esse potest, novis inventis edocti, ac simpliciorum methodum sequentes, Febrem ex vitiatâ sanguinis circulatione (à

Clarissimo Harveio cum immortalis nominis famam delectam & deprevatam solidorum, cordis potissimum & arteriarum vi sistalticam deducere placet. Hanc insistentes methodum, clariorem Febris æthiologiam exaratuos confidimus: verum ne rerum dicendarum multitudo confusionem afferat, necesse fore duximus quæcumque ad Febrem pertinent methodo sequenti exponere.

FEBRIS DEFINITIO ET DIFFERENTIÆ.

UTI abdita habetur Febris natura, ita summam ope cavendum ab omni errore in illa indaganda; errori tamen facilem hic occasionem præbet multitudo symptomatum quibus plerumque stipatur, & sine quibus tamen Febris esse potest. Ut ille vitetur error, opus erit illa phænomena sola eligere, quæ omni Febrili semper adsunt, quorum cognita præsentia omnes Medicos docet Febrem adesse, quorum absentiam judicant hominem à Febre immunem: Nam sicuti morborum nullus est, qui symptomata non habeat essentialia & sibi propria quibus ejus præsentia noscitur, & à quocumque altero affectu distinguitur, ita sanè Febrili sua sunt signa propria & inseparabilia quibus dignosci potest.

Verum si ea perpendamus sine quibus Febris nunquam invadit, duo præsertim reperiemus, præternaturalem pulsus frequentiam, & calorem intensum: Ex his igitur Febris petenda. Neque opinionem hanc evertit exemplum Febrilium castrensiū ab Helmontio relatū, quæ ab initio usque in finem vitæ absque calore suam peragebant tragoediam, cum id de partibus externis in-

telligendum sit quæ algidæ erant, dum internæ æstuant. Hoc idem non semel observavit Patronus colendissimus, & proximè elapsâ æstate ægrum adiit Febre malignâ gravissimâ laborantem, qui per plures dies tactu adeo frigidus fuit, ut neque cardiacis assumptis, nec calore ignis indefinenter ferè admoto, incallescere potuerit, dum intensum calorem in interioribus sentiebat.

Neque magis urget præternaturalem pulsûs frequentiam Febrium malignarum exemplum, in quibus pulsus ferè naturalis quandoque observatur, cum frequentia pulsûs gradus diversos habere possit, minimusque ad Febrem constituendam sufficiat, qui comparatione cum naturali pulsu & statu hominis morbofo faciliè noscetur. Nec pariter pulsûs frequentia è Febris definitione exulat, quòd syncopes Febres non-nullas & præsertim malignas sæpè comitetur, cùm summa virium prostratio causæ Febrem producentis actionem impediat, & nullatenùs tollat, sanatâ enim syncope, motuque cordis restituto, Febris ut antea micat.

Tametsi Febris aliarum functionum læsionem semper inducat, hæ tamen seorsim sumptæ ejus essentiam minimè constituunt, cùm Febris sinè hac aut illâ functione læsâ, nusquam verò absque pulsûs frequentia & calore intenso invadat; quod sanè maximam mereatur considerationem, cum essentia Febris in his tantùm ponenda quæ ab ipsâ inseparabilia sunt.

Hæc autem detecta quasi manu nos ducunt ad motum sanguinis circularem cujus sunt effectus, cùm pulsus & calor naturalis ex hac functione vitali procedant, eamque ita consequantur, ut alterato ac quomodo vitiato sanguinis circuitu, non possit non fieri quin & ipsi lædantur. Ex his igitur ritè expensis, naturâ Febris individua invenienda erit, quæ idcirco sic definiri potest.

Febris est præternaturam acceleratus in majoribus vasis sanguinis circuitus, qui præternaturalem pulsûs

frequentiam, calorem intensum & functionum læsionem essentialiter adjuncta habet.

Hæc verò vel sola & absque præcedente affectu invadit, & verè morbus est, vel alteri adjungitur morbo & symptomatice nuncupatur, quia ejusdem symptoma est, ut dum inflammationi, ulceri adjungitur, quæque non sanatur, nisi altero à quo pendet morbo sanato.

Solemnis atque in praxi magis usitata est divisio Febris in continuam & intermittentem : Continua ea est quæ à primâ invasione ad finem usque ægrum indefinenter affligit ; intermittens illa dicitur quæ per intervalla deserit & recurrit. Utraque suas habet species quas brevitate causâ tacemus.

Alteras Febris habet differentias quæ petuntur à causâ, compositione, more, motu, excretis & læsione actionum : Coeteras ab antiquis enumeratas, utpote nullius ad praxim utilitatis omittimus.

A causâ, Febris dicitur lactea, putrida vel epidemica, quatenus à lacte, à putredine primarum viarum, vel à causâ universali ut ab aëre aut cibis vitiatis producitur.

A compositione, simplex est vel composita : Simplex sola & absque consortio alterius invadit ; composita dicitur quæ cum alterâ conjuncta ægrum affligit, ut dum Febris ardens cum malignâ complicatur.

A more, Febris est benigna, periculosa, maligna vel pestilens : Benigna levibus stipata symptomatis, sua finè periculo percurrit tempora, ut ephemera. Periculosa ob symptomatum vehementiam ancipitis est eventus, ut Febris ardens, synochus putris. Maligna ea dicitur quæ graviora habet adjuncta symptomata quàm natura Febris exigere videtur : Hæc sæpè sub benignæ specie clam ægro insidiatur. Demùm pestilens ea est quæ epidemicè grassans plures enecat quàm salvos relinquit.

A motu, Febris acuta vel lenta dicitur : Acuta dum citò & cum periculo sua percurrit tempora, secus verò lenta vocatur.

Ab actionis læsione, Febris dicitur soporosa, vigil, tussiculosa, syncopalis, &c. quæ verò graves anxietates parit cum nausæa ut plurimum & vomitu, affodes nuncupatur.

Ab excretis, est vomitoria vel dejectoria; hæc verò elodes vocatur quæ frequenter movet sudores sinè ullò ægri levamine.

Demùm si rigores frequenter invadant, Febris algida seu phrigodes dicitur. Epiala quando frigus & calor in eâdem parte simul percipiuntur. Lypiria quando partes externæ rigent, & internæ magnoperè fervent. Scarlatina seu rubra, dum cutis ferè tota rubore perfunditur.

CAUSÆ TAM PROXIME

QUAM REMOTE, FEBREM PRODUCENTES.

UT vera legitimaque afferatur causa proxima Febris, ad ea potissimum attendendum quæ in statu naturali motum sanguinis circularem producant: docet autem physiologia motum hunc humorum in orbem imprimis cordis contractione absolvi; nam tametsi vis vasorum sistaltica ad hunc quoque conferat, at tamen contractio cordis præcipua est hujus motûs potentia, quâ vigente & ipse viget, fatiscente verò languescit, ad cujus rythmum vis vasorum sistaltica ordinatur; cordis enim pressione sanguis in appensas arterias pulsus alterum cruorem in tubo arterioso contentum impellit, hic impulsus contiguitate columnarum non solum ad extremas arterias pervenit, verùm adhuc sanguini in tubo venarum contento communicatur, factâ ejusdem diminutione juxta numerum & magnitudinem resistantiarum quas superandas habet: Quapropter causa proxima Febris erit frequens & accelera-

ta nimis cordis contractio quâ sanguis frequentius celeriusque in arterias necessario est pellendus ; hanc verò frequentem & nimis acceleratam cordis contractionem efficit frequens & celerior sanguinis ad ejus sinus appulsus, cum cor à sanguine appellente dilatatum ad contractionem stimuletur ; quæcumque igitur celerior sanguinis ad cor appulsus efficient, inter causas Febris annumerari debent.

Hunc verò frequentiorē sanguinis ad cor appulsus duo imprimis efficiunt. 10. Quæ cordis vigorem augent & intendunt. 20. Quæ sanguinem per vias breviores atque directiores ad cor redire cogunt.

10. Intenditur cordis vigor à velociori reciproco liquidi spirituosī influxu, quo validior ejusdem contractio futura est, majorque sanguinis in arterias impulsus. Verum vis motrix augeri nequit, nisi pari momento celeritas sanguinis crescat ; necesse igitur est, ut aucto cordis vigore, circularis sanguinis motus acceleretur, sicque cor frequentius ad contractionem stimuletur : In omni verò dolore fibræ nerveæ vehementer succussæ influxum liquidi spirituosī cor versus intendunt, dolor igitur erit causa Febris, seu ipsa superveniet dolori, cujus momentum velociorem liquidi cerebrosi & cerebellosi influxum in cor proritare poterit, ac propterea quæcumque dolorem hujus vehementiæ parient, Febrem remotè producent. Hinc Febris inflammationis ferè individuus est comes, quia ea sine quodam dolore non fit, & quò inflammatae partis sensus exquisitior est, eò Febris accenditur major.

Neque profectò aliâ ratione phlegmon paronichia dictus æstus febrilem concitat, nisi ob sensum exquisitissimum qui in extremis digitis viget, cum idem tumor in parte minùs sensibili sæpè sine Febre excitetur : Exindè fit ut eâ proportionē Febris remittat, quâ dolor mitigatur, ac cessante dolore penitus quoque evanescat. Nec tamen ex eo concludere volumus inflammationem, præsertim si gravis fuerit, aut internas

obfederit partes, Febrem absque doloris concursu producere non posse, cum experientia sæpè nos doceat Febrem acutam inflammationi quæ levem seu tolerabilem dolorem affert esse adjunctam.

Eadem pariter ratione dolores rheumatici vel colici acuti, frustula ossis fracti partes nerveas vicinas pungentia, calculus, aut lapilli ureteribus impacti, eoque acriter irritantes, ambustiones, caustica potentiora ulceribus tumoribusque admota, Febrem producant. Id sanè in puncturâ tendinis luce meridianâ clariùs patet, cum Febris ejusdem sectione illicò cesset: Nec refert in quâ corporis parte dolor fiat, modò sit requisiti momenti, quia nulla est quæ cum corde sympathiam non habeat, ita demonstrante experientiâ.

2°. Sanguis sæpiùs ad cor appellit, illudque ad contractiones frequentiores stimulat, dum angustatis vasis capillaribus, sanguis per truncos vasaque majora circulatur, quæ utpote directiora viam brevioram cruori præbent, quâ per venas citiùs ad cor reducitur. Nec quidquam vasorum divaricatione in Anatomia certius, quæ liquidorum in vasa infusione, partium maceratione, observatione demùm optimis microscopiis factâ demonstratur, quibus constat arterias majores minores, & minimas undique emittere, quæ utprimùm à truncis abscedunt, inflexiones ferè infinitas patiuntur, ac cincinnos efformant, quibus sanguinis celeritas, ob inflexionum multitudinem, non parùm est retardanda. Prætereâ summa ramorum ex arteriâ oriundorum ejusdem cavitatem semper excedit; igitur velocitas sanguinis eâ proportione imminuenda, quâ divisio ramorum crescit: Quapropter sanguis minùs celeriter in capillaribus quàm in truncis movetur, adeoque angustatis collateralibus, circuitus brevior celeriorque per truncos futurus, sicque sanguis crebriùs ad cor redibit.

Rursus datâ capillarum angustia, major cruoris quantitas in truncis continetur, cum ea sanguinis copia

quæ collateralia angustata circuire debebat, in truncis retineatur; trunci verò repleti, magisque distensi ac stimulati majores contractiones edunt, quibus sanguis validiùs ad venas continuas pellitur, atque idcirco majori celeritate in cor reducitur. Hoc experientia in vivis animalibus demonstravit, ligata enim axillari arteriâ, pulsus validior in carotide ejusdem lateris fuit observatus.

Demùm sanguis per truncos circulatus portio totius massæ mobilior est, parte crassiore in capillaribus obstructis stagnante, qui aliundè ob viarum directionem minores resistantias superandas habet, & minus sui motûs dispendium facit, igitur majori celeritate ex arteriis in venas transibit.

Veruntamen obstructio capillarium æstum febrilem semper non concitat: Tria requiruntur ut Febris ex eâ obstructione nascatur. 1°. Necessè est ut trunci in quos sanguis ex obstructis capillaribus refluit, debito tono & nativâ fruantur vi elasticâ, ne sanguini appellenti nimis cedant, secùs liquidum in vasis laxatis stagnans lentesceret, & languescente pressiois vi, lentius in ipsis moveretur.

2°. Hæc obstructio non paulatim sed subito faciendâ, ut vasa capillaria sanguini appellenti resistant, eumque per truncos subito & cum impetu fluere cogant, quia vasa corporis humani admodum flexibilia, seu maximæ distensionis capacia sunt, modò vis distendens sensim & quasi per gradus in ipsa agat: Quapropter dum obstructio sensim fit, sanguis ad cœtera capillaria non obstructa sensim uberiùs ducitur, quæ paulatim distensa & ampliata, viam sanguini liberam facilemque præbent.

3°. Ut Febris ex obstructione capillarium nascatur, non unum aut aliud vas capillare obstrui sufficit, sed major eorum pars est obstruenda, ut scilicet ex hac obstructione reditus sanguinis per venas ad cor acceleretur; quod sanè non continget, nisi capillaribus majori

jori ex parte obstructis : Ponamus enim tantum obstrui quædam capillaria, motus equidem sanguinis in truncis accelerabitur è quibus obstructa capillaria oriuntur, sanguis verò per hos truncos celerius provolutus, erit ad sanguinem qui in trunco venæ cavæ movetur, uti trunci sunt ad cœtera vasa è quibus sanguis in truncum venæ cavæ ducitur ; igitur obstructis aliquot capillaribus, sanguis per truncos celerius provolutus, erit ad molem sanguinis in cavâ contenti, ut i. ad 100. si obstructa capillaria centesimam humani corporis partem, (pulmonibus exceptis) constituent, adeoque dum hic sanguis ad cavam pervenerit, centies minus celeriter movebitur, quia hujus velocitas centum aliis cruoris partibus erit communicanda, fiet ergo insensibilis & ferè nulla.

Ex his inferre possumus, 1°. Numerum capillarium obstructorum qui ad Febrem excitandam requiritur, nullo pacto determinari posse, cum modò major, modò minor esse possit. 2°. Febrem tunc oriri cum capillaria eo numero obstruuntur, ut sanguis è truncis arteriosis ad venas celerius pulsus proportionem cum sanguine venæ cavæ habeat, ejusque reditum ad cor acceleret. 3°. Magnitudinem & vehementiam Febris non solum ab obstructionis gradu, sed capillarium obstructorum numero venire, quia eò magis partibus, præcipuè internis, infarctis, seu inflammationis periculum imminet, quò sanguis per truncos & majora vasa uberiùs fluere cogitur.

Ex dictis facillè patet Febrem ab inflammatione non multùm differre, & veluti ad eam gradum esse ; hæc enim truncorum infarctum, & majorem capillarium obstructionem supponit, quâ circuitus humorum maximè intercipitur : Exindè fit ut inflammatio tam facillè Febri superveniat, & sine ipsa ferè nusquam sua tempora percurrat, imò Febris eò gravior atque periculosior est quò plurium partium simul inflammationem parit.

Quandoquidem ex capillarum angustia Febris sæ-

piùs nascitur, ad eam quoque præcipuæ causæ remotæ dirigendæ sunt: Plura verò hanc obstructionem efficere possunt, quatenùs humores spissos, ad circulan- dum haud idoneos reddunt, aut constringendo vel laxando capillarium cavitates angustant. Hæ causæ universales sunt vel singulares, universales ex aëris vitio, vel pravâ ciborum qualitate veniunt, & Febres epidemicas seu populatim grassantes producunt, cum nihil aliud præter aërem & cibos hominibus commune sit: In quo verò consistat hoc aëris vitium, aut prava ciborum qualitas Febribus epidemicè grassantibus natales præbens, hîc exponere locus non est, adeòque omiſſis universa- libus causis, singularium explicationem aggrediamur.

Et 10. à causa Febrem ut plurimum concitante exor- dium sumamus, cruditates primarum viarum intel- ligimus, quæ cœteris omnibus Febrem sæpius produ- cunt, hæ enim læsæ coctionis soboles sunt, ac idcirco quid tenax, glutinosum, à cibis non subactis, malè coc- tis genitum, quod venas lacteas ingressum paulatim vias sanguinis subit, suâque visciditate partes sanguinis copulans humorum massam spissioreni reddit: San- guis spissior vigore cordis ad vasa minima & capillaria pulsus, ea obstruit, diametro liquidarum partium va- forum cavitatem excedente; dum verò circularis hu- morum motus in capillaribus lentescit, majorque san- guini ponè sequenti efficitur resistantia, cruor uberius in truncos, seu majora vasa refluit, per quæ citius ad venas traductus, celerius in cor reducitur. Hæc clarius patebit expositio, si ad velocitatem sanguinis tubum arteriarum decurrentis, undè tot mille cordis & arte- riarum pulsus intra breve temporis intervallum fiunt, & ad vasorum capillarium inflexiones & divaricationes attendamus, quæ tot numero sunt, ut captum huma- num excedant, ex quibus liquidò patebit circuitum sanguinis debito modo & expeditè fieri non posse, ni humores naturalem ac debitam obtineant fluiditatem, seu partibus adeò leviter cohærentibus componantur,

ut facilè fejungi possint, & quilibet globus in alios minores dividatur, diameter partium liquidarum hac divisione imminutus capillarium diametrum non excedit, ficque servatâ debitâ diametrorum proportione, sanguis intra capillaria minima & inflexa expeditè movetur.

Cruditates autem generant prava victûs ratio, nimia ciborum copia, prava eorundem indoles, aquæ paludosæ, coenosæ, morâ & stagnatione putrescentes, potus nimis frigidus, gelidus, coelum nebulosum, exercitia nimia, vigiliæ immodicæ, labor vehemens & insolitus, magna animi contentio, effrænata venus, ebrietas, sexcentaque alia quorum explicatio ad aliorum affectuum historiam pertinet.

20. Suppressis consuetis evacuationibus Febris succedit, vel quia moles humorum augetur, vel quia partes nocuæ & excernendæ retinentur. Plethora seu moles humorum adaucta vasa nimis replet, & majori liquidorum copiâ, capillaria imprimis opprimit, quæ utpotè truncis debiliora seigniùs humores pellunt; lentescentium humorum partes vasorum oscillationibus pressæ compinguntur; moles earum sic adaucta capillarium diametrum excedit, undè obstructio nascitur.

Verùm si suppressa evacuatio partes intra vasa retineat, quas natura ut inutiles nocuasve excernere solet, evacuationis suppressio non solùm molem humorum auget, verum etiam sanguinem partibus gravidat mole & figurâ ad capillaria permeanda haud idoneis, quæ dum circulationis ope ad vasa minima perducuntur, hærent, & obstructions generant. Hac ratione fit ut Febris catamœniis, fluxui hæmorrhoidali, hæmorrhagiis criticè contingentibus suppressis sæpè succedat, quia retentis his evacuationibus, crescit nimis humorum moles, atque sublato liquida inter & solida æquilibrio ad statum sanum necessario, lentescentes humores sensim fluiditatem amittunt, & spissantur. At faciliùs Febris producitur suppressâ urinâ, cohi-

bità transpiratione insensibili vel sudore, quia harum evacuationum suppressio & molem humorum auget, & imprimis partes retinet, quæ congestæ molem & superficiem partium sanguinis alterando, ejusdem fluiditatem tollunt: Ex eo fit ut lochia ferè nunquam supprimantur, quin Febris accendatur, Lymphâ lacteque uterino retentis, quæ diuturniori morâ & stagnatione spiciscunt, ac dein in vasa sanguifera repulsa graves & pertinaces capillarium obstructions generant.

Ex dictis patet plurima esse rerum genera quæ evacuationes consuetas supprimendo Febrem accendere possunt, uti vehemens animi pathema, contactus corporum frigidorum, nimia aëris frigiditas, lapsus in aquam frigidam, intempestivum Thermalium balneum, medicamina ipsa opportunè non exhibita materiam evacuationis revellentia, vel intra corpus retinentia, ut narcotica, adstringentia, &c. Ex his facile concipitur cur semel factâ naturæ viribus criticâ evacuatione, altera arte non movenda, sed potiùs, ut monet Hypocrates, quò natura vergit, eò quoque ducendum.

30. Animi pathæmata, curæ, sollicitudines non rarò Febrem pariunt, præsertim si vehementiora fuerint, aut diù afficiant etenim ob arctissimam mentis cum corpore copulam, sicuti corporis morbi animi vigorem impediunt, ita & animi vitia in corpus redundant. Quis verò sit afficiendi modus, id experientiâ tantùm noscere possumus: Hæc autem nos docet ab irâ humores æstuarè, circuitum ipsorum accelerari, intendi vasorum pulsus & oscillationes, ac proindè sanguis in truncis velocissimè motus, capillaria velociùs ingreditur, quæ eâ celeritate permeare nequit quam sanguinis appellentis velocitas exigit: Exindè nimia capillarium repletio, sanguinis mora, cruoris stagnantis valida compressio, quâ ejus partes adunatæ majores moleculas efformant quibus capillaria obstruuntur.

Alter & ferè oppositus in metu & tristitiâ animi ef-

fectus percipitur ; tardatur nempe humorum circuitus, languet vasorum pulsus, cordis & arteriarum vigor debilitatur, idcirco sanguis lentè ad capillaria appellit, lentiùs per ipsa volvitur, sicque defectu motùs lentescit, spissatur, eorumque cavitates obstruit.

Curæ & sollicitudines motum humorum augent, vasorum pulsus intendunt, quibus fluidarum ac volatilium sanguinis partium magna & assidua jactura fit, quæ vasorum ariditatem & constrictionem nimiam parit, molemque partium sanguinis auget, dissipatis partibus mobilioribus, crassiores coire necesse est ; quapropter moles partium sanguinis crescit, & simul cavitates capillarium imminuuntur, quod profectò absque ipsorum obstructione non fiet. His ita expositis conceptu difficile non est, cur Febris quam curæ & sollicitudines peperere, à purgantibus, emeticis, aut alterantibus ut plurimum intendatur & exacerbetur, tutiùs verò citiùsque humectantium & refrigerantium usu sanetur.

Simili ferè modo agunt vigiliæ nimix, venus nimium culta, quæ sæpè Febrem pariunt iis qui fervidiori temperamento donantur, quorum explicationi supersedemus, cum ex superiùs expositis satis pateat.

40. Otium nimium Febrem nonnunquam parit, presertim si relictis solitis exercitiis vita otiosa succedat, nisi ciborum defectu exercitii cessatio compensetur. Otio languent vasorum pulsus, tardatur humorum circuitus, minorque totius sanguinis massæ divisio fit : Sanguis paulatim spissior factus difficilè capillaria permeat, in ipsis lentescit & stagnat, hinc obstructio ipsorum nascitur, quâ datâ, circuitus sanguinis per truncos absolvendus ; sed exercitii defectu, excernenda quoque retinentur, & corpus minùs perspirabile fit, quia humores spissi, vias perspirationi excernendæ dicatas subire minimè possunt : Exindè humorum quantitas augetur, & pari momento moles partium sanguinis crescit, quæ ad obstructionem capilla-

rium efficiendam non parùm conducunt. Idem somnus longior præstat, cùm otii species reverà fit.

5°. A suppuratione Febrem excitari docet quotidiana experientia, nec ea semper doloris est effectus, cùm iis etiam superveniat suppurationibus quas dolor nullus comitatur; igitur Febrem pariunt partes materiei purulentæ per ostia vasorum ruptorum in ulcus vel abscessum hiantia in sanguinem traductæ, quæ utpotè partibus sanguinis crassiores & spissiores, circulatione ad capillaria raptæ, ea mole suâ obstruunt. Neque tamen suppuratio quælibet Febrem accendit; hæc æstum Febrilem præprimis parit, si partes internas obsederit, ob majorem vasorum amplitudinem, ibi enim & trunci & rami majores quàm in cute observantur: Quoniam verò purulentæ partes non plures simul, sed successivè sanguini suppeditantur, & ulcera vel abscessus sunt affectus contumaces, ex eo quoque fit ut Febris à suppuratione facta lenta & diuturna sit.

6°. Humores ipsi recrementitii Febri natales sæpè præbent, dum in colis suis lentescentes, tardiùs in sanguinis oceanum reducuntur; hac enim diuturniore morâ partes eorum integrantes strictiùs copulatæ & connexæ, molem majorem & figuram insolitam acquirunt: Sic alterata recrementa è suis vasis expulsa, sanguiferis recipiuntur, & unà cum sanguine ad extremas vasorum propagines perducuntur; quas ægrè lentèque permeant; sicque ulteriori morâ spissitudinem majorem adeptæ capillarium obstructions efficiunt.

Hac ratione fit ut Lympha in glandulis longiori morâ alterata, ac dein sanguini permixta Febrem sæpissimè pariat, præsertim si particulis durioribus, ad fluendum ineptis ipsa jam scateat, ut scorbuto, scrophulis, aut lue venereâ laborantibus contingit. Similiter lac diutiùs in mammis retentum ac spissatum, per ductus resorbentes iterum sanguini redditum, Febrem sæpè gravem ac periculosam accendit: Sic lactea Febris

à lacte, uteri constrictione, in sanguinem repulso, in puerperis fit. Demùm bilis in colis suis morâ ulterio-
ri depravata, ac per vias chyli ad sanguinem traducta,
Febrem quandoque parit acutam. quæ partium inter-
narum inflammationem sibi adjungit.

70. Ex repentinâ aëris mutatione morbos & Febrem ipsam enasci omnes fatentur Medici, idque experien-
tiâ certum videtur, cùm repentinâ aëris mutationes,
Febres epidemicè grassantes antecessisse non semel ob-
servatum fuerit, & reverâ si attendatur, quis sit in hu-
mano corpore aëris usus, quæve utilitas ad præcipua-
rum functionum exercitium, facile profectò concipie-
tur, quantoperè ex diversâ aëris temperie corpus hu-
manum sit afficiendum, ac perindè Febrem repentinâ
aëris mutatione accendi nemo demirabitur; & reverâ
hac subitâ aëris mutatione, frigidum v. g. in calidum, &
viceversâ, mutatur constitutio, motus, velocitas liqui-
dorum intra canales suos decurrentium; crescit pari-
ter aut imminuitur tensio, visque vasorum elastica,
quæ modò stringuntur, dilatantur modò: At præpri-
mis ordo secretionum immutandus, & corpus modò
plus, modò minùs transpirabit ac deperdet, quibus
fieri non potest quin plenitudo vasorum modò major,
modò minor sit: Exindè pulsus vasorum insoliti, vitia-
ta humorum crasis, inæqualis ipsorum circuitus undè
capillarium obstructio nascitur; ponamus enim aërem
frigidum subitò incallescere tunc humores frigore spif-
fati, & cohibitâ insensibili transpiratione uberiores, su-
bitò majori vi commoti, sed nondùm liquefacti, ma-
jori copiâ ad ductus capillares ducentur, qui tantâ hu-
morum quantitate oppressi infirmas contractiones
edunt, hinc humorum mora, & capillarium obstruc-
tio nascitur. At si aër jam calidus derepentè refrixerit,
cohibitâ transpiratione humorum copia crescit, san-
guis subitò spissior fit, uberiusque ad interiora repelli-
tur; hac liquidorum quantitate capillaria nimis reple-
ta, humores debiliùs pellunt, qui idcirco lentescen-
tes, eorum cavitates infarciunt.

8°. Medicamina fortiora, evacuantia præsertim non nunquam Febri natales præbent, quia solida potenter stimulando, enormes & inæquales vasorum pulsus excitant, quibus circuitus humorum magnoperè perturbatur; liquida enim à vasis potentiùs contractis repulsa, ad altera majori quantitate appellunt, eorumque cavitates infarciunt, sicque multiplicato capillarum infarctu, sanguis truncos permeare cogitur, per quos celerius in cor redit: Prætereà in tantâ humorum turbâ, adeò potenti & inæquali vasorum pulsu, partes liquidorum inæqualiter commotæ & præssæ ad amplexus insolitos veniunt quibus earum moles, superficies, contactus, ac demùm fluiditas immutantur: adeoque liquida sic mutata cavitates capillarum obstruunt. Ex eo fit ut purgantibus aut emeticis intempestivè, vel nimîa dosi exhibitis, Febris gravissima accendatur; hæc enim de genere stimulorum sunt, quæ solida corporis humani potentiùs stimulando, enormes & insolitas eorum contractiones proritant.

Eodem modò venena acriora præsertim & corrosiva, ut arsenicum v. g. sublimatum corrosivum intus assumpta, Febres horrendas citissimè miseros ægros jugulantes producant, his etenim stimulus vix concipi potest potentior, cum venena tam acriter solida irritent, ut eorum contextum erosione destruant, & ideò sphacelus, partibus venenorum vi expositis, tam citò contingit.

Alterantia quoque Febrem non nunquam inducunt, non equidem stimulando, at potiùs succos crudos & indigestos antea in corpore latentes exsuscitando, quorum partes alterantibus divisæ & sanguini affluenter permixtæ, ejus fluiditatem imminuunt, & capillarum obstructioni occasionem præbent.

Demùm Febris produci potest ab his quæ capillaria constringunt, aut ipsorum collapsum producant, cum capillaria utroque modo affecta, circuitui sanguinis obstant, eumque per truncos uberius fluere cogant:

vasa

vasa autem constringunt, & capillarium cavitates angustant.

10. Quaecumque partes humorum serofas absumendo ea exsiccant, exinde capillaria constringuntur, eorum cavitates minus patentes sanguini appellenti magis obfistunt, qui ob majorem resistantiam per truncos uberiorius fluit: vasa autem exsiccant fofus, balneaque calidis & exsiccantibus parata, his capillaria cutis subito excorrugata sanguini appellenti obfistunt, qui idcirco ad interiora, & ad truncos majori copia ducitur, per quos citius celeriusque in cor redit. Id quoque praestant acria, uti vesicatoria cuti admota quae stimulo suo, vasorum contractiones intendunt. Huc pariter referri possunt volatilia, spirituosa, acriave ingesta, quae capillaria truncis magis exsiccant.

20. Capillaria angustantur ab his quae collapsum eorum producant, vasa enim subita exinanitione depleta, tonum amittunt, horum tunicae laxae & inertes collabendo, cavitates imminuunt, motum humorum progressivum retardant & impediunt, quo fit ut sanguis per truncos celerius in cor redicatur. Hunc collapsum inducunt insignis haemorrhagia, evacuationes immodicae per renes, sudores, alvum, &c. inedia; massa sanguinis ab his subito multumque imminuta, per truncos ob viarum directionem & facilitatem ferè tota rapitur: Neque profecto in statu sano sanguis alia ratione à truncis in ramos derivatur, nisi quia trunci pleni & conici sunt, ex quo fit ut columna liquidi à basi ad apicem coni decurrentis, è loco ampliori in angustiore moveatur; sicque ejusdem diameter pari proportione minuendus, quâ viæ amplitudo decrefcit, quod ita fieri nequit nisi quaedam liquidi portio à cavitate trunci abscedat, ramosque ingrediatur; verum imminutâ humorum massâ, columna liquidi intra truncos decurrentis imminuitur, quae minor idcirco quam solito more, truncorum diametrum minus ac ferè nullatenus excedet. Igitur mi-

nor ac ferè nulla fiet liquidi in ramos derivatio, ac propterea minor ac ferè nulla capillarium repletio, undè illorum collapsus.

SYMPTOMATA FEBRIS.

UT viâ & ratione procedat symptomatum explicatio, opere pretium duximus, ea in antecedentia, conjuncta & succedentia distinguere: sic omnia suo loco exponentur, & natura Febris clariùs innotescet.

A N T E C E D E N T I A.

1°. **Q**UOS Febris est brevi invasura; iis lassitudines spontaneæ accidunt ob humorum visciditatem à materiâ febrili inductam, humores viscidi & spissi in capillaribus lentescentes colliguntur, suâque copiâ vasa opprimunt, & pondere distrahunt, unde molesta lassitudinis sensatio efficitur.

2°. Ante Febris invasionem membra ægrè difficilè-que moventur, quia sanguis materiei febrilis permixtione, spissior factus lentescit, seu tardigradus in contextu musculorum moratur, exinde major fibris carneis in contractionem nitentibus resistantia efficitur; ad quam superandam vires majores exercere coguntur, unde contractio musculorum laboriosa.

3°. Spissiori sanguinis crasi, circuitus humorum per capillamenta ægrè absolvitur, exinde insolita liquidorum in vasa arietatio, quæ præsertim tempore somni crescit, quia solida vi debiliori contracta debiliùs quoque fluida premunt & expellunt. Hac verò majori humorum arietatione fibræ nervæ succussæ majorem li-

quidi cerebroſi copiam ad partes dimittunt, quã organa ſenſuum tenſa ad impreſſiones objectorum ſuſcipiendas, atque in cerebrum transmittendas idonea evadunt, undè ſomni intermiſſio. Hæc quoque fieri poteſt ab arteriis cerebri ſanguine fervidiori tempore ſomni turgidis, ac validiùs micantibus quæ fibras nerveas vicinas potenter ſuccutientes, earum liquidum majori copiã ad partes ſubjectas impellunt.

4°. Horror Febrẽ nonnunquam antecedit, dùm materia febrilis per vices ſanguini admixta, ejuſdem partes quaſi per gradus cogit, quæ mole & craſſitie in extremis capillaribus lenteſcunt, undè major liquidorum in vaſa affricus, quo moleſta horroſis ſenſatio efficitur. Ob majorem vel minorem materiei febrilis viſciditatem vel copiam fit, ut ſanguis magis vel minùs craſſeſcat undè ejuſdem circuitus magis aut minùs in capillaribus retardatur, ac idcirco modò horror, quandoque frigus Febrẽ antecedit, frigus enim erit ſi motus ſanguinis in vaſculis ſit interruptus & ipſe quaſi per ſaltus progrediatur, ita ut alternã vice nervis modò ab arteriis ſanguine turgidis, compreſſis, modoverò progrediente ſanguine ejuſmodi compreſſione liberatis, muſculi moveantur, vel potiùs convellantur. Etenim tametſi ſanguis materiã febrili ſpiſſetur, & ejuſdem circuitus imminuatur, ex hoc tantùm frigus deduci poſſe nobis non videtur, nam quopactò imminutus motus majorem muſculorum contractionem efficere poſſet; quapropter frigus, quatenùs ſenſatio eſt ſtimulum à quo producatuſ requirit.

5°. Non ſemel ructus, naufea, vomitus priùs ægrum excruciant quàm Febris accendatur, dum Febris ipſius fomes in ſtomacho latet, ſeu cruditates læſã ciborum coctione ibi congeſtæ, morãque diuturniori putreſcentes Febris cauſa ſunt; harum partes mole, duritie & inæquali ſuperficie nervos ventriculi graviter ſtimulantes, celeres ipſius contractiones promovent, partesque vicinas ut diaphragma muſculosque epigaſtricos per

consensum afficiunt. Ex eadem causâ oris fetor, inapetentia, pondus stomachi molestum oriuntur, quibus ægri pluribus diebus antequàm Febris invadat sæpe excruciantur.

6°. Febre proximè imminente, pulsus contractus parvusque est. Sanguine intra capillaria lentefcente, minor cruoris quantitas lentiùs in cor reducitur, quod minùs segniùsque contractum minorem in arterias impellit, quæ perinde parum dilatata à contractionis statu leviter diducuntur, undè pulsus contractus parvusque est. Verùm quæ mobiliiores sunt particulæ, sensim à crassioribus, utpote faciliùs per vasa minima progressuræ separantur, in vasa libera feruntur, sicque sanguis in vasa libera interiora scilicet derivatur. Derivatus in interiora sanguis majori copiâ citiùsque in cor reducitur, quòd magis stimulaturn, majorique vi contractum sanguinem in vasa libera validiùs impellit, sicque dein motus sanguinis progressivus acceleratur.

C O N J U N C T A.

PLURA Febri conjunguntur symptomata, quædam ex his pathognomonica seu planè ab ipsâ inseparabilia sunt, ut præternaturalis pulsus frequentia & calor sine quibus Febris nunquam esse potest, cœtera assidentia dicuntur ex eo quòd plerumque Febri accidant, neque eadem semper in Febre reperiantur, uti sitis, vigiliæ, dolor capitis, &c. Igitur priùs quæ Febri essentialia sunt exponamus, cœtera dein sigillatim explicaturi.

1°. Nulla Febris absque præternaturali pulsus frequentia, quia Febris frequentiozem cordis contractionem essentialiter supponit; notum enim est ex physiologicis pulsus seu arteriarum dilatationem à sanguine è corde in earum cavitates impulso fieri, erit igitur

frequentior arteriarum pulsus, si cor ipsum sæpiùs contractum sanguinem quoque crebriùs in arterias pellat, verùm in omni Febre sanguis celeriùs in cor reduci-
tur, crebriùs ergo dilatabitur atque contrahetur. Quoniam verò diversa esse potest sanguinis in cor redeun-
tis velocitas, & copia, ex eo quoque fit, ut cor magis aut minus stimulatam contractiones similes in omni Febre non edat, neque semper eandem sanguinis copiam cum eadem velocitate in arterias pellat, inde tot pulsum differentia quæ in febricitantibus explorantur.

2°. Invalescenti & acceleratæ cordis vi succedit sanguinis progredientis major velocitas, & impetus in vasa validior, ex impetus atque velocitatis augmento, cum liquida in interioribus seu majoribus vasis quantitate solito majori contineantur, atque velociùs moveantur, calor intenditur, cum calor sit ut sanguinis velocitas. In extremis capillaribus liberis similia ac in majoribus contingunt, cum ubique major sit sanguinis impetus atque velocitas: in obstructis verò ubi sanguis stagnat, ejusque velocitas imminuitur, crescit tamen caloris sensus, quia impetus liquidorum in solida augetur, sanguis enim pulsus in capillaria obstructa, quia liberè progredi nequit, totis viribus ad latera deflectit, sicque majori vi ea impetit; ex hac majori liquidorum in solida actione, major solidorum in liquida vis sequitur, quâ moles humorum pressa, valideque commota impetu validiori in solida agit, ex quâ mutuâ actione fit ut utræque partes incalescant.

3°. Adauctâ mutuâ liquidorum in solida & solidorum in liquida actione, quæ subtiliores, ut aqueæ, sunt particulae sensim ab aliis separatæ per poros vasorum magnâ copiâ avolant, igitur sanguis suâ serositate orbatus sensim exsiccat, succumque salivalem minus aquosum & humidum ori faucibusque suppeditat, ex hoc humiditatis defectu, faucium ariditas ipsaque nascitur sitis.

4°. Sanguis vi cordis in obstructa capillaria pulsus per ea liberè progredi nequiens, totis viribus in eorum tunicas arietat, quo impetu nervis prætermodum distractis, tristis ac molesta animæ sensatio fit, quam ægri voce nullâ exprimere sciunt, & Medici anxietates vocarunt: Hæ mites & tolerabiles sunt, si in vasis à corde valdè distantibus fiant, secùs verò gravissimæ & mortem brevi futuram prænuntiant, si circuitus sanguinis in partibus cordi vicinis, ut pulmonibus, maximè impediatur.

5°. Accelerato circuitu, sanguis ad cerebrum crebriùs appellens uberiores liquidæ copiam nervis suppeditat, obstructis enim capillaribus, quæ in interiora derivatur sanguinis portio, tenuissima mobilissimaque est, utpotè quæ difficiliùs tardiùsque lentescit, ergo carotides vertebralesque arteriæ copiosiori tenuiorique sanguine irrorantur, quarum ramuli difficiliùs rariùsque, quam reliqui corporis capillaria, imprimis à corde sive aortæ trunco remotiora infarciuntur, unde copiosior spirituum secretio. Quod ita fieri earundem arteriarum origo ab aortâ, vel locis aortæ proximis situs ad rectam lineam maximè accedens abundè docent. Auctâ spirituum quantitate, arteriisque cerebri crebriùs validiùsque oscillantibus, copiosior fit spirituum in nervos influxus, qui continuo tensi ad objectorum impressiones recipiendas continuo sunt parati, quâ nervorum dispositione status vigiliæ fit.

6°. Copiâ aut indole materiei febrilis, vel utrâque simul, quandoque fit ut sanguis truncos permeans spissior ad cerebrum delatus lentè difficilèque intra hujus visceris capillaria moveatur, nec pari quantitate per sinus è cerebro reducatur quâ per carotides appellit, undè ductuum sanguineorum cerebri substantias irrorantium repletio, dilatatio major, tubulorum verò medullarium è substantiâ corticali nascentium compressio, imminuta liquidæ spirituosæ secretio, impeditus secreti influxus, nervorum depletio, collapsus,

Somnolentia demum serie quasi inevitabili sequuntur.

7°. Si sanguis foetus partibus mole & soliditate dissimilibus ad cerebrum ducatur, inordinate circuit, celerius in vasis movetur, quæ partes mobiliiores admittunt, lentius in iis quæ crassiores ingrediuntur, exinde inæqualis fit arteriarum pulsus, fibrarum medullarium compressio, liquidi spirituosi ad partes influxus, musculorum contractio, seu partium convulsio, quæ ægrum affligere non cessat, nisi prius restituto seu liberi facti intra vasa cerebri cruoris circuitu; hæc verò si in vigore Febris post prægressas dissipationes aut immodicas evacuationes acciderint, à cerebri lapsu, debilitato ejusdem vasorum tono & elatere fieri non levis est suspicio.

8°. Ob velociorem sanguinis ad partes superiores appulsum, nimiamque vasorum membranas capitis. Componentium exilitatem, & imprimis inflexionem fit, ut sanguis pari velocitate vasa membranarum non permeet, quâ per arterias ad ipsas ducitur, hinc ejusdem hærentia, vasorum repletio ac violenta distractio fit, undè dolor capitis internus, aut externus, sanguine modò in pericranio, modò in meningibus vel in utrâque parte simul stagnante.

9°. Parte sanguinis crassiore & spissiore in capillaribus hærente, cavitas vasorum obstruitur, ergo portio reliqui sanguinis ponè sequentis intra horum cavitates detinenda, sicque vasa magis repleta intumescere necesse est; verùm in cute vasa miræ atque incredibilis parvitas, per quæ sanguis in statu sano circumagi solet, quanquam à corde multùm distita, reperiuntur, intra quæ ut liquida admittantur, tenuissima esse necesse est, ergo humore crasso tenacique lentissimè moto, vasa cutis, infarcentur, sanguineque stagnante intumescunt, ac perinde tota cutis tumida & quasi inflata erit.

10°. Accelerato in vasis majoribus sanguinis motu, in capillaribus retardato, quæ stagnante sanguine repleta turgent, musculorum immittitur robur seu

contractio, quia fibræ ipsorum contractiles utpote in numeris capillaribus conflatae, humore viscido tenacique infarctæ, & quasi oppressæ, difficile suam contractionem exercent: Erit vero major aut minor virium debilitas juxta varium infarctus gradum, viscidique hærentis copiam, quæ, vigente Febre, exhausto nervorum liquido, prægressis evacuationibus, defectu cibi assumpti augebitur.

11°. Obstructis capillaribus sanguis intra majora vasa tantâ velocitate rapitur, ut rarefactus sæpiùsque in pulmonibus circumductus inspirationem difficiliorem efficiat, hoc enim celeri & frequenti sanguinis ad pulmones appulsu, fieri non potest, quin extremi arteriæ pulmonaris fines præ exilitate & inflexione infarciuntur, aërique inspirato, ductus tracheales expandere conanti obsistant. Quoniam verò quolibet cordis pulsu, sanguis ad pulmones appellens ipsorum vasa impetit, nervosque pulmonares stimulat, hoc quoque stimulo (juxtâ sympathiæ leges) novus spirituum influxus ad musculos respirationis proritur, corde igitur sæpiùs contracto liquidum spirituosum, sæpiùs celeriùsque ad musculos respirationis fluet, quæ idcirco frequens & difficilis erit.

12°. Sanguine intra majora vasa velociùs raptò, in capillaribus lentefcente, & vasis vi inæquali oscillantibus, nullus fit humorum debitus & æquabilis attritus, neque laudabilis subactio, ergò recrementa in sanguine non generantur, & si quæ fuerint generata, vitiosa erunt, ad functiones quibus destinantur absolvendas parum idonea; saliva igitur succusque stomachalis depravata, nec famis sensationem, neque ciborum coctionem debite absolvere poterunt. Verùm tametsi anorexia febrilis ab hac causâ effici possit, nihilominus tamen sæpe à cruditatibus primarum viarum ventriculum obsidentibus producitur, ita ut hæ cruditates Febris & anorexiæ causa sint.

13°. Quandoquidem obstructio capillarum à parte sanguinis crassiori & tenaciori fit, parsque fluidior & mobilior

mobilior à crassiore liberata in vasa majora libera fertur, totus ergò sanguis, qui ad interiora derivatur, altero in capillaribus stagnante fluidior est pluribusque particulis aqueis dives, igitur urina quæ inchoante Febre in renibus fecernetur, fluida & aquosa erit; verum quoniam perseverante Febre capillaria obstructa in validiores contractiones nituntur, quibus crassum viscidumque stagnans indefinenter premunt, idemque sanguis appellens perpetuò collidit, his ergò iteratis pressionibus & collisionibus attritum viscidum atque in minores particulas divisum è vasis capillaribus exprimitur, in majora derivatur, viasque circulationis iterùm subit, sicque ad renes delatum cùm urina fecernitur: Quò verò viscidi in capillaribus hærentis fit attritio, eò quoque in vasa libera uberior ejusdem derivatio, ac copiosior in renibus secretio, quapropter urina crassis viscidisque partibus magis foeta, turbida, variè colorata, imò flammea, ad partes irritandas idonea excernitur.

140. Sudor qui diversis Febris temporibus accidit: à variis quoque producitur causis qui in initio Febris movetur, pro causâ vasorum cutis extremorum debilitatem habet, vehementi sanguinis impetu apertorum, particulas aqueas ex reliquis sanguinis partibus separatas facilè admittentium; sudor verò qui in vigore Febris aut declinatione movetur, partes crassas capillaria obstructantes divisas subactasque, liberio rem per vasa cutis sanguinis circuitum, faciliorem ad extrema vasa appulsum supponit, exindè liquet sudorem initio Febris nocuum ut plurimum esse, quia orbat sanguinem liquido diluente, reliquum inspissat, obstructions facit lethales, sanguine postea vix diluentibus, vel resolventibus auscultante; secùs fore salutarem in vigore aut declinatione Febris, quia partes viscidas subactas obstructions capillarum referatas æquabiliorem & liberio rem sanguinis circuitum, uno verbo Febris solutionem plerumque declarat. In immensum profectò hæc disserta-

tio cresceret, si omnia enumerare vellemus symptoma-
ta quæ Febri conjungi possunt, cum plerique morbi
Febrem sibi adjunctam habeant.

S U C C E D E N T I A.

1o. **Æ** STU febrili concitato, solida crebrius for-
tiusque oscillantia liquida validius premunt,
motuque citatori pellunt, accelerato sanguinis circui-
tu, liquida in tunicas vasorum majori impetu, ferun-
tur & eorum angulis præsertim vehementius allidun-
tur, hinc partium mobilium à crassioribus disjunctio,
quæ separatæ per ductos excretorios copiosè excernun-
tur; at aqueæ particulæ omnium sanè sanguinem com-
ponentium mobilissimæ sunt, hæ igitur avolabunt, &
sanguis his orbatus sicciior fiet, totumque systema vaso-
rum minus humescet, ac perindè partes humido de-
fraudatæ arescent. Exinde cutis solutâ Febre, aspera,
rugosa, aridaque tactu sæpè sentitur.

2o. Vigente Febre, nimius est liquidorum in solida
impetus, nimiaque solidorum in liquida reactio, undè
nimius utriusque partis attritus quem maxima partium
dissipatio sequitur; verùm defectu cibi vitioque instru-
mentorum coctioni inservientium reparatio solito mi-
nor est, ergò quantitas omnium humorum valdè mi-
nuenda. Est autem moles corporis ut vasorum dilata-
tio, istaque pro ratione quantitatis liquidorum veræ
aut apparentis, exhaustâ igitur, prægressis dissipationi-
bus, liquidorum omnium quantitate, remissâque san-
guinis rarefactione, vasa minùs repleta minùsque dila-
tata decrescent, totumque corpus macescet. Demùm
Febre maciem contrahimus quia sanguis tot validis va-
sorum pulsibus, tot nimiis collisionibus inæqualiter
attritus, partes alibiles non habet, quibus partium jac-
tura sufficienter reparetur.

30. Obstructis capillaribus invalescente cordis vi, sanguis majori impetu in obstructa loca fertur, lateraque vasorum vi majore dilatatur, quæ tenera iteratis sanguinis ictibus tandem rumpuntur, disruptis vasis sanguis effunditur, suppuratio incipit, ulcus generatur, Febrem lentam, marasimum, ipsamque mortem inferens, nisi purulenta materia viam inveniat paratam quâ sinè periculo expurgari possit

Hæc ulcera Febri succedentia nullum quandoque sui indicium exhibent, dum ab exigua suppuracione incrementum sensim suscipiente, in partibus interioribus imprimis facta ortum habent, aliquando hæc ulcera prælagiunt gravis partium inflammatio, sanguinis hæmorrhagia, dolor & calor maximus eandem partem constanter afficientes: Ex eo liquet cur Febris jam soluta absque causâ manifestâ brevi redeat, nulloque medicinæ auxilio tolli vel mitigari possit, vel acuta, irritâ medicaminum vi, in lentam mutetur.

40. Febris obstructionem viscerum nonnunquam relinquit, dum partes crassiores capillaria obstructæ vasorum oscillationibus, nec sanguinis huc pulsi impetu atteri, subigi expelli possunt, sed in locis obstructis pertinaciter hærentes, calore febrili, fortiori vasorum pulsu, liquidiora exprimente, crassiora adunante quasi induratæ cavitates vasorum obturant, transitum sanguini tollunt, & canales impervios faciunt. Inchoata semel canalium obturatio hærente humore augetur, cujus partes prius sejunctæ in unam massulam quietè adunantur, expressis in laterales ductus fluidioribus, sicque multiplicatâ canalium obturatione, obstructio prius insensibilis in tumorem sensibilem abit, qui faciliùs in visceribus partibusque glandulosis producitur, tum ob laxiorem eorum compagem, tum ob venarum numerum quibus fit ut crassiores partes faciliùs admittant, segniùs subigant & expellant.

Neque tamen perseverante obstructione Febris perseverat, quia sanguis æstu febrili commotus ad vasa

obstructa crebrius appellens, in ipsa validius arietans ductus laterales liberos extendit & ampliat, quos dein copiosius permeans circularem motum liberè placidè-que absolvit.

5°. Pars sanguinis alba seu lymphatica, calore febrili, aqueas particulas dissipante, concreta vi cordis in ductus lymphaticos, ex arteriis sanguineis oriundos, intrusa ibique extra sanguinis orbem posita lentescens, spissiorque facta colligitur, vasa tenerrima replet, prætermodum dilatat, rimasque in ipsis efficit, quibus pars fluidior exit ac in partibus colligitur. Humoris lymphatici moræ, spissitudini & effusioni favet, debilitata omnium vasorum in extremitatibus præsertim, utpotè à corde remotissimorum oscillatio; factâ verò Febris remissione, imminuta cordis vis, languens majorum arteriarum pulsus quibus fit ut lymphæ suos ductus ingressa, debilius pressa hæreat.

At hydrops cavitates sæpè afficit, ob ingentem venarum lymphaticarum numerum, laxioremque viscerum in ipsis contentorum compagem, quæ hærentiæ & collectioni lymphæ ansam faciliè præbent hoc ità fieri Anatomia, inspectio viscerum, demùm affectus ex obstructione nascentes quibus viscera præsertim abdominis sæpius afficiuntur, abundè docent.

D I A G N O S I S.

DIAGNOSIS ex his peti debet quæ Febrem ita sequuntur ut ab ipsa inseparabilia sint, ejusque essentiam constituent, duo autem sunt sine quibus Febris nusquam est, scilicet pulsus frequentia & calor, ergò hæc duo Febris præsentis signa erunt; hæc tamen fallacia sunt, neque ipsis temerè facilièque credere oportet, nam plerùmque fatis sano corpore si stomachus infirmus est, arteriæ debiliter pulsant, nonnunquam etiam im-

minente Febre subeunt & quiescunt, ut imbecillus is videri possit, cui gravis instat accessio. Contra sæpè pulsum concitat sol, Balneum, & exercitatio, & motus, & ira, & quilibet alius animi affectus, adeò ut cùm primum Medicus venit, sollicitudo ægri dubitantis quomodo illi se habere videatur, pulsum moveat, ob quam causam periti Medici est, non protinùs ut venit, apprehendere manu brachium, sed primùm residere hilari vultu percunctarique quemadmodum se habeat, & si quis ejus metus est, eum probabili sermone lenire, deindè ejus carpo manum admovere.

Altera res est cui credimus calor, æquè fallax, nam hic quoque excitatur æstu, labore, somno, motu, sollicitudine, assumptis calidis, epotatis liquoribus spirituosis, aliisque quam plurimis homini frequenter absque Febre accidentibus.

Sed & maxima est frequentia pulsus diversitas, ratione ætatis, sexus, & temperamenti, nam plerumque pulsus pueris frequentior est, adultis & senibus, gracilibus quàm obesis, foeminis quàm viris, temperamento fervido & bilioso præditis quàm pituitoso. Præterea gradus frequentia qui ad Febrem constituendam requiritur, definitus non est, sufficit ut sit naturali major isque adeò levis quandoque est ut vix distingui possit, exindè frequens inter Medicos rixæ occasio nascitur, utrum Febris adsit nec ne.

Igitur intueri quidem etiam ista oportet, sed his non omnino credere ac protinùs quidem scire, quâ de causâ febricitare inceperit æger, utrum cùm frequentia pulsus, & calore intenso, aliarum adsit functionum læsio, non fugax sed constans, non à causâ externâ & evidenti humores & solida graviter non afficiente, sed ab eâ causâ internâ præsertim & abditâ, quæ circuitum liquidorum, & vasorum oscillationes constanter seu per aliquòd tempus depravare potest, unâ pensitatis ætate, sexu, & ægrotantis temperamento, ex quibus omnibus simul collectis certa Febris præsentis diagno-

sis erit. Februm autem species propria habent signa quibus & nosci, & invicem distingui possint, quæ recensere hujus loci non est, cum hæc ad particularem cujuslibet Febris historiam pertineant.

Signa causarum ex ægri relatu, ex prægressis & concomitantibus Medicus assequetur, percunctando ab ipso quam ob causam in Febrem inciderit, utrum errorem in cibo potuque commiserit, an vehementi animi motu fuerit affectus, aut frigori maximo corpore æstuante se exposuerit, an pars quædam tumeat doleatque, utrum à ructu, nausæâ, vel vomitu Febris inceperit, demum ex accuratâ eorum indagine quæ Febrem præcessere, aut ipsam comitantur, certa & quasi evidens fit causæ remotæ diagnosi.

P R O G N O S I S.

SI quis futurum Febris eventum noscere velit, duo imprimis considerare debet, scilicet pulsus statum dein catervam vehementiamque symptomatum quæ Febrem comitantur. Quo minùs à statu naturali pulsus recedit, & vires magis constant, eo minùs periculosa Febris, secus verò gravis judicatur. Pulsus magnus, plenus & fortis liberiolem sanguinis circuitum, majus solidorum robur indicat; parvus verò, vacuus & debilis impeditum sanguinis per pulmones & cor transfluxum, debilitas vasorum oscillationes arguit, iste igitur illo periculosior erit. At maximum febricitanti imminet periculum, si pulsus inæqualis & intermittens cum summâ virium debilitate, respiratione difficili, extremitatum refrigeratione fuerit conjunctus.

Rursus quò plures à Febre læduntur functiones, eò quoque periculosior habenda, quia sanguinis crasim magis depravatam, & plures atque majores vasorum obstructions, & magis impeditum cruoris circuitum.

tot symptomata demonstrant. Sed imprimis symptomatum vehementiam considerare oportet, quæ non solum læsionis gradu, sed maximè læsæ functionis præstantiâ æstimatur, cum quo præstantior fuerit functio, eo sanè majus ex ejusdem læsione imminet periculum, exindè unanimi Medicorum consensu, teste ipsâ experientiâ, febricitans in maximo versatur periculo si cerebrum, aut pulmones vel viscera abdominalia quid grave patiantur, fore verò in Febre calamitosum, si hæc omnia simul lædantur, ac propterea prudens sapiensque Medicus omni cogitatione curaque in id incumbere debet ut viscera integra & labe immunia servet.

Verùm adhuc perpendere necesse est, an natura quandam moliri evacuationem conetur, seu materiam febrilem vi vasorum, crebrisque sanguinis collisionibus divisam, subactamque per colum aliquod expellere velit, ne Medicus intempestivâ remediorum exhibitione excernendam materiam retineat, eamque ad loca non convenientia ducat, cum in hoc error gravissimus esse possit, ægrisque maximè nocuus, juvanda potius evacuatio à naturâ inchoatâ, præsertim si eâ perseverante symptomata mitigentur, Febrisque remittatur.

At si ab evacuatione arte obtentâ vel spontè factâ nullum ægroto accidat levamen. Febris gravior fit, omniaque intenduntur symptomata, tunc aut mors, aut Febris diuturnitas expectanda, quia natura copia vel indole materiei febrilis irritata, frustra evacuationem movet, tuncque opprimitur, vel longo indiget temporis intervallo, ut partes crassas capillaria obstruentes subigere atque expellere queat.

Sed & prognosis prorsus diversa est, ratione ætatis ægri & constitutionis, senes magis periclitantur adultis, qui tenerâ & infirmâ sunt valetudine robustis, qui à morbo convalescunt iis qui ante Febris invasionem valebant, mulieres gravidæ non gravidis, quia Febris sæpè abortum parit; item qui viscera jam diu

obstructa habent, aut lue quâpiam laborant, difficilius convalescunt.

Tandem Febris in alium morbum definit ut in ulcus, abcessum, schirrum, bubones, parotides, iis autem singulis solutionis modis sua competit quoque prognosis.

C U R A T I O.

QUANDOQUIDEM generalem Febris ætiologiam exponere animus fuit, idcirco eas tantum proponemus indicationes, quibus in omni Febre satisfaciendum est, quæ ideò generales vocantur. Verum in omni Febre tria imprimis facienda sunt, nempe vires corroborandæ si defint, vasorum plenitudo minuenda, tandem partium præsertim internarum inflammatio arcenda, quibus ità necessariò in omni Febre satisfaciendum, ut hæc tria generales Febris indicationes meritò dicantur. Nam frustra Medicus annitetur si fractis viribus natura jam in perniciem ruat, ergo prius in omni Febre considerandum utrum vires constant, quæ si nimis fractæ fuerint, omni curâ incumbendum ut citò refocillentur.

Ut primùm Medicus viribus prospexerit, dein vasorum plenitudini iteratâ sanguinis missione medebitur, ne sanguis copiâ, rarefactione, æstu, impetuque nimio aut vasa dirumpat, aut ità dilatet, ut mutuâ eorumdem compressione factâ, viam sibi occludat; undè subitanea ejusdem in partibus stagnatio fit, quam gravis inflammatio consequitur: sanguis verò mittendus è brachio, è talo, modò è jugulo ad revulsionem modo, modoverò dérivationem instituendam, ut imminetibus vel præsentibus capitis aut thoracis morbis, prompta afferatur medela, habitâ tamen ratione ad vires, & ætatem febricitantis, & vasorum plenitudinem,

dinem, quæ rariorem aut frequentiore sanguinis missionem, imò quantum cruoris qualibet vice fit detrahendum indicant.

Dùm sanguinis missione vasa deplentur, futuræ partium inflammationi occurritur, imminutâ cruoris copiâ expeditior fit per truncos vasaque libera circuitus, ad obstructa verò minor liquidorum copiâ appellit, sicque obstructionis incrementum, majorque sanguinis stagnatio impeditur.

At imprimis à diætâ inchoanda Febris curatio, eâque tenuis, humectans & refrigerans est instituenda, plerùmque in cibis gravissimus committitur error, tametsi æger solâ sorbitione vivat, dùm sorbitio aut pinguior aut sæpiùs datur, hæc enim jure animalium parata, pinguiores animalium succos sanguini suppeditat, qui vasorum obstructions fovent, & sanguinis æstum intendunt, huic ergò sedulò attentus sit Medicus, nè victu fortiori vasa repleantur, partes humorum crassæ ulteriùs adunentur, & obstructio vasorum crescat; quapropter inter animalia, juniora seligenda, utpotè quæ tenuiores minusque pingues habent succos. Sed & vegetantia ad ægros cibandos aptissima videntur, horum partes humidæ & aquosæ sanguinem tenacem diluunt, vasa emolliunt, æstum Febris temperant, partesque crassas capillaria obstruentes ad fluendum disponunt, ex his igitur cibis commodè parari potest. Demùm aqua ipsa Febri quandoque medetur, ità docente experientiâ, hæc enim vasa rigida emollit, motum sanguinis temperat, partes crassas dissolvit & quasi coquit, solutas verò ad cola rapit & excernit, quapropter largus aquæ potus ægro prescribendus, ut Febris citiùs solvatur.

Diætâ sic præscriptâ, symptomata Febris, & quænam ex his urgentiora sint, Medicus observabit, cum ad hæc illicò dirigenda sit curatio, & in primis de partibus internis sollicitus erit, ne inflammatio aliquam aggre diatur. Ut primùm partes internæ tutæ & labæ

immunes esse videntur, omni curâ operâque incumbendum, ut materia febrilis intra vasa contenta emendetur ac subigatur, dein cocta subactaque foras ducatur. Verùm dùm primæ viæ hanc suggerunt, necesse est, vasis sufficienter depletis, à medicamento cathartico - emetico Febris curationem inchoare, expurgatâ enim primarum viarum saburrâ, quæ in vasis continentur, aut capillaria obstruunt, citiùs faciliùsque subiunguntur. Igitur necesse est causam Febris remotam dignoscere ut rectè procedat curatio, & medicamina congruenter suoque tempore exhibeantur; sæpè culpâ Medici fit, ut Febris in principio benigna, dein gravissima evadat, neglectâ putredinis in stomacho & intestinis latentis expurgatione, quæ sensim in sanguinem tracta, factas capillarum obstructions fovet, novasque efficit, nullo remedio quandòque tollendas.

Interim acria ac vehementer stimulantia absque necessitate præscribere, neque iis diù insistere oportet, etenim dùm remediis mitioribus obtineri potest Febris solutio, fortiora non sunt adhibenda nè vasa nimis irritata contractiones validiores edant, quibus eorum contextus semper debilitatur, humorumque circuitus ac secretio turbatur, idcirco Practici celeberrimi materiam Febris purgantibus largâ dosi exhibitis blandè subducere consuescunt: Ex eâ methodo alter non levis momenti percipitur fructus, nimirum quæ excernenda sunt, aquosis partibus diluta, & solidorum contractioni magis obsequiosa, absque labore magnâ copiâ excernuntur. Cavendum igitur ne fortiora præscribantur remedia ubi mitiora sufficiunt, solida enim absque causâ ad vehementiùs oscillandum irritata motum sanguinis magis turbant, omnia confundunt, succos adhuc crudos commovent & exsuscitant qui capillaria subeuntes eorum obstructionem augent, hinc Febris accrescit, sæpeque pejor evadit.

Cognitâ naturâ Febris ejusque sedulò persitatis effec-

tibus, perspicuum est diluentia & temperantia ad Febrim curandam maximi usus esse, hæc enim sanguinis fluiditatem promovent, nimium ejusdem æstum compescunt, vasorum siccitati & rigiditati medentur, partesque crassas capillaria obstruentes diluendo solvunt, solutasque in vias circulationis rapiunt; igitur diluentia sola & sine cæterorum medicaminum auxilio Febrim quandoque sanasse nemò demirabitur, qui ejusdem naturam & causas agnoscet: Hæc inter aqua maximè commendatur largâ dosi exhibenda, quæ partium suarum tenuitate & mobilitate vasorum obstructorum cavitates subit, partium crassarum interstitia penetrat, partesque adunatas vi suâ separat, atque in minimas moleculas solvit.

Ex his quæ exposita fuere liquet, optimam fieri Febris sanationem, quoties materies capillaria obstruens priùs subacta mobiliorque facta resolvitur, huc tendunt ingentes & crebriores vasorum pulsus, tantusque humorum motus, quibus materia obstruens pressa, contusa, divisa per varia cola modò sensibili vel insensibili expellitur; ergò Febris medicamenti virtutem exercet, suâque vi materiam obstruentem quandoque discutere valet, id non semel experientia edocuit, quâ constat plures ex Febre absque medicaminum opè convaluisse, ac propterea jure meritò concludere licet, Febrim solis naturæ viribus absque medicinæ ope quandoque sanabilem esse.

F I N I S.

